

老子 (Laozi / Lao-c'), 道德經(Daodejing / Tao-te-t'ing)

- Lao Dan, Laolaizi, Li Er

→ 德 **dé** / **te** = charizmatická síla, ctnost

1) laskavost, projevít laskavost:

Konfuciovy Hovory:

Kdosi řekl: Oplácet zášť laskavostí (de), co si o tom myslíte?

Konfucius odpověděl: Jak pak ale oplácet laskavost? Oplácejte zášť přímostí a laskavost laskavostí.

2) závazek:

Zhan guo ce (Plány a intriky válčících států):

Pokud někdo nenávidí mě, nemohu si dovolit o tom nevědět. Pokud však já nenávidím někoho druhého, není možné dovolit, aby o tom věděl.

Pokud má druhý u mě závazek (有德於我 you de yu wo, doslova: má de u mě), nemohu si dovolit na to zapomenout. Pokud však mají druzí závazek u mě, je třeba se tvářit, jako bych o tom nevěděl.

3) charizmatická síla, přirozená autorita (odtud nepříliš šťastný překlad „ctnost“)

Konfuciovy Hovory:

Mistr řekl: Pokud někdo vládne pomocí de, podobá se Polárce: zůstává na svém místě a všechny hvězdy se jí koří.

4) v díle Laozi je de někdy chápána jako příslušející dau, nikoliv člověku:

Laozi 51:

Dao je zrodila,

de je vyživila,

věci je zformovaly,

okolnosti je dotvořily.

A tak mezi všemi věcmi není žádná, která by si nevážila dao a necenila si de.

Dao je vážená a de je ceněná, to přece nikdo nenařídil, a je to tak běžně samo od sebe.

*Proto [světci, moudří muži] v souladu s dao něco zrodili,
[pomocí] **de** něco vypěstovali,
vedli a vychovávali,
tišili a léčili,
krmili a přikrývali.
Vyráběli, ale nepřivlastňovali si,
vyvíjeli činnost, ale nebyli na tom závislí,
vedli, ale neovládali.
Tomu říkám záhadná **de**.*

Laozi 22:

*Obrovské charisma **de** vypadá tak, že [dotyčný] následuje výlučně správnou cestou dao.
Dao je taková věc: je zastřena a nezřetelná.*

Laozi 55:

*Kdo v sobě uchovává plnost **de**, je podoben novorozenému děcku. Jedovatý hmyz a plaz ho nezasáhne, divoká zvěř ho nenapadne, dravý pták neuchvátí. [...] Myslí (xin) řídit životní energii (qi) znamená násilí. Co je příliš silné, počne uvadat a chátrat; a to je proti Tao. Co je proti Tao, předčasně zaniká.*

→ Základní model v díle Laozi: *dao* jako počátek, kosmický zdroj, a úkolem člověka je řídit se podle jeho vzoru (realizovat *dao*, tj. jednat analogickým způsobem, jak se ve světě projevuje *dao*. (být jako *dao* -- moc nad věcmi)

→ Z *dao* vycházejí všechny věci, rostou, rozvíjejí se do plnosti, a pak stárnou, uvadají, navracejí se k *dao* -- cyklický proces chápaný jako přirozený a žádoucí

Laozi 25:

Je věc, která se vytvořila z chaosu, zrodila se dříve než nebesa a země.

*Ó jak odlehlá, jak rozsáhlá,
stojí osamoceně a nemění se k lepšímu.*

*Pohybuje se v kruhu a nepolevuje,
dá se považovat za matku podnebesí.*

*Neznám její jméno,
z donucení jsem jí dal dospělé jméno *dao* a
z donucení pro ni vytvořil rodné jméno Veliké.*

[...]

*Člověk se řídí podle země,
země se řídí podle nebes,
nebesa se řídí podle *dao*,
dao se řídí podle toho, čím je sama od sebe.*

Laozi 16:

*V dosahování prázdnoty zacházím do krajnosti,
v dodržování klidu jsem poctivý.*

*Všechny věci společně vznikají
a já takto poukazuji na navracení se.*

Ty věci jsou rozmanité, každá se navrácí zpět ke svým kořenům.

Navrátit se ke kořenům znamená zklidnit se.

Zklidnit se znamená držet se svého údělu.

→ vládnutí: „nechávání věcí být“ ----- využívání základního modelu

Laozi 17:

Nejvyšší [typ] vládce je takový, o němž [poddaní] nevědí, že ho mají.

Následující je takový, jehož [poddaní] považují za blízkého a chválí ho.

Následující je takový, vůči němuž chovají uctivou bázeň.

Následující je takový, jehož urážejí.

Kde se nedostává důvěryhodnosti, tam je nedůvěra.

Ó, jak trvalé je toto vzácné rčení!

Když byl úkol splněn a záležitost hotova,

lidé si říkali: „To my sami od sebe.“ (我自然 wo ziran)

Laozi 64:

Co je v klidu, snadno se udržuje, dokud nedostavily příznaky, je snadno nalézt řešení.

Co je křehké, snadno se rozbije, co je drobné, snadno se rozptýlí.

Zabývej se tím, dokud to není, udržuj pořádek, dokud není chaos.

Strom, který se dá obejmout, vyrostl z malého chmýří,

terasa o devíti stupních vznikla z hromady hlíny.

Pouť dlouhá tisíc mil začíná pod nohama.

Kdo něco dělá, pokazí to; kdo na něčem trvá, ztratí to.

A tak se nanejvýš moudří mužové nic nedělali, a tak nic nepokazili, na ničem netrvali, a tak nic neztratili.

Když lid pracuje, většinou to pokazí těsně před dokončením.

Bud' opatrný na konci jako na začátku a nikdy nic nepokazíš.

A tak nanejvýš moudří mužové toužili po tom nemít tužeb,

necenili si zboží, které se těžko získává,

učili se nenapodobovat,

napravovali to, v čem všichni ostatní chybovali.

Aby pomáhali všem věcem být takové, jaké jsou (輔萬物之自然 fu wanwu zhi ziran), neodvažovali se vyvíjet činnost.

→ 無為 *wuwei*

Laozi 37:

*Dao je věčné a zůstává bez konání (無為 *wuwei*), a přece není nic, co by nebylo vykonáno. Kdyby je knížata a králové dovedli zachovávat, všechno tvorstvo by se samo od sebe utvářelo*

Laozi 22:

Co je neúplné, stane se celistvým, co je křivé, stane se rovným, co je prázdné, stane se plným, co je vetché, stane se novým, čeho je málo, přibývá, čeho je hodně, dojde změtení.“

Proto světec objímá jediný [princip] a stává se modelem pro celý svět. Neukazuje se, a proto je vidět. Neprosazuje se, a proto je zřetelný. Nevychloubá se, a proto je úspěšný. Není pyšný, a proto vyniká. Právě proto, že [s nikým] nesoupeří, není na světě nikdo, kdo by s ním mohl soupeřit.

Laozi 30

Kdo pomocí správné cesty (dao) pomáhá vládci, neznásilňuje podnebesí pomocí zbraní.

[...]

Vyniká v tom, že věci dotáhne do konce a to je vše. neopovazuje se znásilňovat, aby něco uchvátil.

[Dotáhne věci do] konce, ale v žádném případě se nechlubí,

[dotáhne věci do] konce, ale v žádném případě se nechvástá,

[dotáhne věci do] konce, ale v žádném případě není namyšlený,

[dotáhne věci do] konce s tím, že nemá na vybranou,

[dotáhne věci do] konce, ale v žádném případě neznásilňuje.

Když jsou věci silné a robustní, jsou zchátralé; tomu se říká ‘nebýt v souladu s dao‘.

Kdo není v souladu s dao, brzy skončí.

→ představa dokonalého lidského společenství

Laozi 3:

Nevyzdvihujme nadané, aby lid mezi sebou nesoupeřil.

Neceňme si zboží, které se těžko získává, aby se z lidu nestávali zloději.

Neukazujme to, po čem by se dalo toužit, aby mysli lidu nebyly zmatené.

A tak,

když vládli nanejvýš moudří mužové,

vyprazdňovali jeho mysl,

naplňovali jeho břicho,

oslabovali jeho ambice,

posilovali jeho kosti.

Často způsobovali, že lid byl v nevědomosti a bez tužeb,

způsobovali, že všelijací chytráci si opravdu netroufali vyvíjet činnost.

Konali tak, že nic nedělali, ale nebylo nic, co by nebylo v pořádku.

Laozi 80:

Zmenšit státy a omezit počet obyvatel.

Zařídít, aby [lidé] měli zbraně pro jednotky o desíti nebo sta [mužích], ale nepoužívali je.

Zařídít, aby lid přikládal váhu smrti a aby se daleko nestěhoval.

Byť by měl lodě a povozy, neměl proč na ně nasednout,

byť by měl armádu, neměl by proč ji rozmístit.

Zařídít, aby se lid opět vrátil k užívání uzlového písma.

[Lid] bude považovat svoji stravu za chutnou,

svoje oblečení za krásné,

bude spokojen se svým vládcem,

bude nalézat radost ve svých zvycích.

Ze sousedních států na sebe [lidé] dohlédnou, psí štěkot a kohoutí kokrhání

bude slyšet z jednoho státu do druhého,

ale jejich lid se až do stáří a smrti nebude stýkat.

→ vztah ke konfuciánství

Laozi 18:

*Když byla veliká správná cesta (dao) opuštěna,
objevily se [pojmy] humanita a smysl pro správnou věc.
Když se šestero příbuzenských vztahů dostalo do nesouladu,
objevily se [pojmy] synovská oddanost a rodičovská laskavost.
Když ve státech došlo k chaosu,
objevila se [představa] loajálních ministrů.*

管子(Guanzi / Kuan-c’): kapitola 内業 (Neiye / Nej-je = „Vnitřní cvičení“)

氣 qi / čchi = životní energie

精 jing / t’ing = životní esence

神 shen / šen = duch

Existuje duch (shen), který se sám od sebe usazuje v těle [člověka] a nikdo nedokáže pochopit, proč jednou přichází a jindy zase odchází. Když odejde, nutně vzniká chaos, když je přítomen, nutně vzniká řád. Uctivě čistí jeho přibýtek a esence (jing) se objeví sama od sebe. Přemýšlej o tom s klidnou myslí, spravuj to v tichém usebrání, zachovávej přísné a důstojné vzezření a esence dosáhne stálosti. Když to získáš a neztratíš, uši a oči tě nebudou svádět, mysl se nebude zabírat jinými zájmy. Pokud je mysl uvnitř správně nastavena, deset tisíc věcí dosahuje své míry.

Soustřed’ qi jako bys byl božstvo (shen) a deset tisíc věcí se usadí uvnitř. Dokážeš se soustředit? Dokážeš se sjednotit? Dokážeš poznat příznivý a nepříznivý osud bez pomoci věštění pomocí stonků řebříčku a prasklin v kostech? Dokážeš se zastavit? Dokážeš spočinout? Dokážeš to nehledat u druhých, nýbrž najít to sám v sobě? Přemýšlej o tom, přemýšlej o tom, znovu o tom přemýšlej. Pokud o tom přemýšlíš, ale nepronikneš do toho, duchové a božstva (guishen) do toho proniknou. Není to však díky moci duchů a božstev, nýbrž díky nejčistší esenci qi.

Pokud jde o esenci (jing) všech věcí, její nahromadění je tím, co jim dává život. Dole dává zrod pěti druhům obilí, nahoře utváří souhvězdí. Když plyne v prostoru mezi Nebem a Zemí, nazývá se bohy a duchy (guishen). Když je shromážděna v lidské hrudi, nazývá se světcem (shengren).

Pokud lidské nitro obsahuje dokonalou mysl (quanxin), nelze to skrýt. Poznat to lze podle výrazu tváře, pozorovat to lze na základě vzhledu pokožky. [...] Projevy mysli a qi jsou jasnější než slunce a měsíc, pronikavější než [zrak] otce a matky. Odměny nestačí k povzbuzení dobra, tresty nestačí k potrestání prohřešků. Když jsou záměry qi uměřené, celý svět se podrobí; když jsou záměry mysli ustálené, celý svět je uspořádán.

道 dao / tao

Dao je tím, co naplňuje tělo, avšak lidé nejsou schopni je v sobě udržet; když odejde, nevrátí se, když přichází, nezůstane. [...] S daem se to má tak, že nemá stálé místo, ale v dobré mysli (xin) se usadí. Když je mysl tichá a qi řádně spravovaná, dao v ní lze podržet. [...] Dao nemá kořeny ani stonky, listy ani květy. A přesto jako dao nazýváme to, skrze co se všechny věci rodí a dovršují.